

הלכות יום טוב – ז מלאכות אוכל נפש האסורות ביום טוב

ביצה ג, רע"א

שמא יעלה ויתלוש (דהוה איסורא דאורייתא, דהיינו קוצר שהוא אב מלאכה, רש"י).
שמא יסחוט (וסחיטת פירות תולדה דדש היא, שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה, רש"י).

משנה ביצה יד, א

בית הלל אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן.

משנה ביצה יד, ב

הבורר קטניות ביום טוב ... בית הלל אומרים בורר כדרכו.

משנה ביצה כג, ב

אין צדין דגים מן הביברים ביום טוב.

רא"ש ביצה פ"ג ס"א

רבנן הוא דגזור על קצירה ובצירה וטחינה, לפי שאדם רגיל לבצור כרמו כאחד ולקצור שדהו כאחד ולטחון הרבה ביחד ולדרוך ענביו כאחד.

ר"ן שם יב, ב

לפי שאין אותה שחיקה שהיא ליומה נעשית באותה ענין שהיא נעשית לימים הרבה, שזו במדוך וזו ברחים, ואף פלפלין ברחים שלהם אינה כדרך טחינת חטים לימים הרבה.

שיטה מקובצת רפ"ג דביצה, בשם הרמב"ן

וכן ברירת חטים שהן לזמן מרובה אסור, לאפוקי ברירת קטניות.

מ"מ הלכות יום טוב פ"א ה"ה

לא רצו להתיר התלישה, שהיא תולדת קצירה, לחצאין.

שוע"ר סי' תצה

ט אסרו חכמים הקצירה והדישה והעימור והזרייה, וברירת מיני תבואה שדרך לבור אותם הרבה ביחד, והטחינה של כל מינים הנטחנים ברחיים, שדרך לטחון אותם הרבה ביחד, וההרקדה, והתלישה מהמחובר שהיא תולדת הקצירה, וסחיטת פירות שהיא תולדת דישה, שמפרק דבר מגידולו, כל מלאכות אלו ותולדותיהם וכל דבר הנאסר בשבילם בשבת מדברי סופרים שמא יבא לעשות המלאכה עצמה, אסור גם ביום טוב, אפילו על ידי שינוי, ואפילו לא היה אפשר לעשותם מערב יום טוב, לפי שכל מלאכות הללו דרכן להעשות הרבה ביחד ביום אחד לצורך אכילת ימים הרבה, שהרי דרך האדם לקצור כל שדהו ביחד ולבצור כל ענביו ביחד ולעמר ולדוש ולברור ולטחון הרבה תבואות ביחד ולרקד קמח הרבה ולדרוך ענבים וזתים הרבה ביחד, חשו חכמים אם מלאכות אלו יהיו מותרין לו יטרח ביום טוב גם לצורך החול, כיון שדרך לעשותן לצורך ימים רבים, ולא יהיה לו פנאי להתעסק בשמחת יום טוב. וכן אסרו הצידה לפי שעל הרוב אין דרך לעשותה לצורך היום אלא לצורך מחר, לפי שאין האדם סומך על הספק שלא לתקן מאכלו עד שיצוד שהרי אינו יודע שמא תעלה מצודתו ריקנית, אלא עיקרה מיום לחבירו הוא. וכן אסרו חליבת הבהמה לפי שגם היא נעשית לצורך אכילת ימים רבים שהרי אדם חולב כל צאנו ביחד. אבל התירו שחיקת המלח ותבלין וברירת מיני קטניות, לפי שאין דרך לעשותן הרבה ביחד לצורך ימים רבים אלא מה שהוא צריך מהם לבו ביום בלבד.

שוע"ר סי' תקי

א מותר למלול שבלים של תבואה בידיו, כדי שיפול הזרע מן השבולת ... כיון שאיסור הדישה לצורך אכילה אינו אלא מדברי סופרים, לא גזרו אלא על דישה גמורה, שכינצא בה בשבת חייב חטאת. וש חולקין על זה ואומרים, דאף ביום טוב לא התירו למלול ולפרך אלא על ידי שינוי, דהיינו שימלול ויפרך בראשי אצבעותיו של ידו אחת בלבד.

ב הזרעונים אחר שנתפרכו מהשבלים ועדיין הם מעורבים עם המוץ, מותר לנערן מידו האחת לידו השנית ולנפח מהן המוץ.

ג הבורר קטניות המעורבים עם עפרורית או עם מוץ שלהם, בורר כדרכו.